

Bir Terör Aparatı Olarak Medya: “Dink Suikastı” ve “15 Temmuz Darbe Girişimi” Örneği

Devrim Özkan

Doç Dr. | İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Medya ve İletişim Bölümü

Öz

Modern politik sistemlerde, medya kişilerin kanaatlerini geliştirebilmeleri için kullanacakları bilgiyi sağlayan başlıca araç olarak işlev görür. Medyanın bu işlevi, modern politikayı diğer politik sistemlerden ayıran başlıca özelliklerinden biridir. Bu nedenle hukuk devletinde bireylerin medyanın manipülasyonuna maruz kalmamaları için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Bireylerin medyanın manipülasyonuna maruz kalmalarına yol açan hukuki boşlukların mevcut olduğu koşullarda, toplumun manipüle edilip robotlaştırılmasına yol açan medya uygulamalarına tanık olunur. Bu anlamda Türkiye’de, Fethullah Gülen’in organize ettiği Gülenist medyanın ve terör organizasyonlarının faaliyetleri dikkat çekici örnekler arasında yer almaktadır. Özellikle “Dink Suikastı” ve “15 Temmuz Darbe Girişimi” örneklerinde görüldüğü gibi, “FETÖ” (Fethullahçı Terör Örgütü) faaliyetlerini etkin bir biçimde sürdürebilmek için bünyesindeki medya araçlarını etkili bir ideolojik aparat olarak kullanmıştır. Bu çalışmada “Dink Suikastı”ndan “15 Temmuz Darbe Girişimi”ne kadar geçen süreçte “FETÖ”nün medyayı ideolojik bir aparat olarak nasıl bir biçimde kullandığı analiz edilmektedir. Bu çalışma, “FETÖ”nün gerek “Dink Suikastı”nı organize ederek belirli politik aktörleri tasfiye etmek, gerekse “15 Temmuz Darbe Girişimi” öncesinde kamuoyuna biçim vermek için medyayı etkin bir şekilde kullandığı sonucuna ulaşır.

Anahtar Kelimeler: Dink Suikastı, 15 Temmuz Darbe Girişimi, FETÖ, Medya, Manipülasyon

Media as a Terror Apparatus: Samples of Dink’s Assassination and 15 July Coup Attempt

Abstract

Media is used as a tool for citizens to supply knowledge utilized to develop their opinion in modern political systems. This function of media is its main function that distinguishes modern politics from other political systems. Because of that the necessary measures should be taken for citizens not to be exposed to the manipulation of the media. If there are legal gaps leading the citizens being exposed to the manipulation of media, then, we witness the manipulative practices of the media that robotize the people. In this context, the Gulenist media and terrorist set ups organized by Fetullah Gulen can be shown as important examples of the media manipulation in Turkey. “FETO” (Gulenist Terror Organisation) used its media organs as an ideological tool to continue its operations. It is shown in this paper that how FETO used media as an ideological tool in the process from “Dink Assassination” to “July 15 Coup Attempt”. It is concluded in this paper that FETO actively used media to liquidate some of the political actors and to shape public opinion before the coup attempt through organizing the Dink Assassination.

Key Words: Dink Assassination, July 15 Coup Attempt, FETO, Media, Manipulation

1. Giriş

On dokuzuncu yüzyılın sonundan itibaren politik sistemler meşruluklarını ideal bir biçimde işlev gören hukuktan almaktadırlar. Hukuk sisteminin tarafsız ve bağımsız bir biçimde işlemediği politik sistemlerin meşrulukları hızla zayıflamaktadır. Zira halkın politik sistemin işleyişine dâhil edilerek, politikanın sınırlı sayıdaki bir zümrenin arasında gerçekleşen bir etkinlik olmaktan çıkarılmasıyla, taraflar arasındaki politik rekabetin ve güç kullanımının hukuk kurallarına tabi hale getirilmesi gerekmiştir. Bu nedendir ki hukukun liberal ilke ve değerlerle geliştirilmediği ülkelerde politik aktörlerin edindikleri gücün kullanımı ve meşruluğu bir problem olarak kalmaya mahkûmdur. Keza hukukun belirli bir azınlık grubunun kullandığı bir aparata dönüşmesi, liberal değerlerin kültürün bir parçası haline gelmediği koşullarda, kolaylıkla gerçekleşebilir. Türkiye’de demokratik değişim diplomatik hesaplar ile gerçekleştirildiğinden¹ hukukun evrensel değerleri içselleştirememiştir. Bu nedenle, Türkiye gibi, eğitilmiş elitlerin çabalarıyla ekonomik ve kültürel gelişme sağlanmaya çalışılan ülkelerde, hukuk sisteminin bir tür baskılama aparatı olarak kullanılmasına da sıklıkla rastlanır. Gücün tekbir merkezde toplanmasına yol açan eğitilmiş elitler vasıtasıyla modernleşme çabaları, hukuk kurumlarının devletin çıkarlarını korumayı amaçlayacak bir biçimde geliştirilmesine neden olur ki bu durum bireysel hakların tahrip edilebilir hale gelmelerine neden olur. Ayrıca bu tür ülkelerde politik rekabetin amacı, devlet aygıtını ele geçirerek diğer politik aktörleri diskalifiye etmeye indirgenir.

II. Mahmut döneminden itibaren ordu, merkezi bürokrasi, il idaresi, vergi, eğitimi ve iletişim sahalarına odaklanarak gerçekleştirilmeye çalışılan reformlar² giderek politik hareketler için bürokrasinin ele geçirilmesini bir tür saplantıya dönüştürmüştür. Bu sayede, bürokraside kadrolaşmayı hedefleyen politik hareketlerden teşekkül etmiş bir politik alan ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Türkiye’de de, uzun yıllar hukukun ve serbest piyasanın sağlık bir enfastrüktür üzerinde gelişimlerini sürdürememiş olmaları, çok sayıda toplumsal, ekonomik ve politik problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu problemlerin en önemlilerinden biri, devlet dışında herhangi bir toplumsal, ekonomik ve politik güç odağının ortaya çıkamamış olmasıdır. Her türlü politik ve ekonomik faaliyetin devletle kendisini bağlantılandırarak gelişebildiği koşullarda tüm politik aktörlerin devleti ele geçirmeyi hedefleyerek düşünsel

1 Bernard Lewis, *Demokrasinin Türkiye Serüveni*, çev.: Hamdi Aydoğan & Esra Ermert, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007, s. 11.

2 Erik Jan Zürcher, *Turkey: A Modern History*, London & New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2004, ss. 56-57.

ve kurumsal gelişimlerini sürdürmeleri, adeta, kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu sayede gerek batılılaşmacı, gerekse gelenekçi tüm politik hareketler, hükümeti kurma hakkını elde ederek sınırlı bir sürede politikalarını uygulamak suretiyle başarı elde etmeyi amaçlamaktan ziyade, devleti ele geçirerek diğer tüm politik aktörleri baskılamayı başlıca amaç haline getirerek benzer kültürel nitelikler geliştirmişlerdir. Tabiri caizse, Türk Politikasını içinden çıkılması güç bir fasit dairenin içine hapseden bu politik kültürdür ki “FETÖ”nün (Fethullahçı Terör Örgütü) filizlenmesini sağlayan bir enfastrüktür işlevi görmüştür.³

1970’li yıllardan beri, özü itibarıyla bir “guru” (ya da kült) hareketi olarak örgütlenen “FETÖ”, bu süre boyunca, dini liderine mutlak bir sadakat ile bağlı şakirtler yetiştirmeyi başlıca faaliyet olarak belirlemiştir. Giderek, çocukluklarından itibaren dini liderlerine tam bir sadakat gösterecek biçimde eğitilen şakirtlerin, devlet kurumlarında görevli memurlar olarak yerleştirilmesi “FETÖ”nün ikinci faaliyet alanı haline gelmiştir. Bu sayede “FETÖ”, devlet memuru haline getirdiği şakirtleri vasıtasıyla devletin tüm kaynaklarını ve imkânlarını kullanabilme olanağına kavuşmuştur. “FETÖ”nün şakirtlerini sızdırmak için hedeflediği başlıca devlet kurumlarının güvenlik ve yargı bürokrasisi olduğu dikkate alınacak olursa, bu durumun toplumun diğer kesimlerini mağdur edecek sonuçlar doğurmasının kaçınılmaz olduğu anlaşılacaktır. Gerçekten de güvenlik ve yargı bürokrasisinin imkânlarını kullanarak “FETÖ” için ekonomik ve politik kaynaklar oluşturan şakirtler, zamanla diğer toplum kesimlerini mağdur etmek pahasına faaliyetlerini arttırmışlardır.

1980’li yıllar boyunca “devletin tüm aparatlarını ele geçirerek” toplumu kendi arzularadıkları şekilde biçimlendirme olanağını elde edebilmek amacıyla faaliyetlerini hızla sürdüren “FETÖ”, 1990’lı yıllarda gerek politika, gerekse ekonomi ve toplum üzerindeki etkisini arttırmıştır. 1997 yılında “Refah Partisi” ve “Doğru Yol Partisi” koalisyon hükümetinin “Türk Silahlı Kuvvetleri” tarafından istifaya zorlamasından sonra yaşanan 28 Şubat sürecinde faaliyetlerini daha gizli bir biçimde devam ettiren “FETÖ”, “2002 Genel Seçimleri” ile birlikte faaliyetlerine hız vermiştir. Örgüt rakip olarak gördüğü kişi, grup ve politik hareketleri, güvenlik ve yargı bürokrasisindeki üyeleri vasıtasıyla kurduğu komplolar vasıtasıyla suçlu hale getirerek, politik sahayı tam manasıyla denetimi ve tahakkümü altına almayı amaçlamıştır.⁴ Bu amacını politik rakiplerinin gayrimeşru hale getirerek etkin bir biçimde gerçekleştirebileceğini kısa sürede idrak eden “FETÖ”, “Dink Suikastı”ndan (19 Ocak 2007)

3 Buğra Kalkan, “Çoğulculuk Problemi ve Fetö: Olsoncu Bir Analiz”, *Liberal Düşünce*, Sayı 83, 2016, ss. 61-69.

4 Uzun, (2015) FETÖ’nün, Deniz Baykal’ın politikanın dışına itilmesi için düzenlenen kaset kompleksinden Dink Suikastına kadar çok sayıda komplö gerçekleştirerek gücünü arttırdığına dikkat çeker.

itibaren yargı bürokrasisindeki şakirtleri vasıtasıyla, tüm devlet bürokrasisinde çeşitli operasyonlar gerçekleştirmiştir. Dini liderine mutlak bir itaatle bağlı şakirtlerin yargı ve güvenlik bürokrasisinde, “FETÖ”den aldıkları emirleri sorgulamadan yerine getirmeleri sayesinde, devlet bürokrasisinde boşalan kadrolar, örgüt elemanları tarafından doldurulmuştur. Bu sayede “FETÖ” güvenlik bürokrasisinden yargı bürokrasisine kadar pek çok sahada gücünü katlayarak yayılmayı başaramıştır.

7 Şubat 2012’de MİT Müsteşarı Hakan Fidanı tutuklama girişiminde bulunan “FETÖ”nün, bu tarihten itibaren politik alanda kalan tek rakibi AK Parti olmuştur. Daha sonra gerçekleştirdiği 17-25 Aralık operasyonlarıyla AK Parti hükümetini yargı bürokrasisindeki elemanları vasıtasıyla devirmeye çalışan “FETÖ”, 15 Temmuz 2016’da Türk Silahlı Kuvvetleri içinde gizlenen şakirtleri tarafından örgütlenen bir darbe girişiminde bulunmuştur. Tüm bu süreçler boyunca “FETÖ,” elinde bulunan “Zaman Gazetesi,” “Samanyolu Televizyonu” ve “Taraf Gazetesi” gibi medya araçlarını, sürdürdüğü tüm faaliyetlere meşruluk kazandırmak için kullanmıştır. Bu medya araçları, tüm basın meslek ilkelerini ihlal etme pahasına, “FETÖ”nün rakip olarak belirlediği politikacı ve iş adamlarını hedef almıştır. Medyanın bir terör aparatı olarak bu biçimde kullanımını mutlaka analiz edilmesi gereken bir olgudur. Bu çalışmada “FETÖ”nün “Dink Suikastı”ndan “15 Temmuz Darbe Girişimi”ne kadar geçen yaklaşık dokuz buçuk yıllık süre boyunca medyayı bir terör aracı olarak nasıl bir biçimde kullandığı analiz edilmektedir. Bu çalışma sayesinde, Türkiye’de gerçekleşen bu deneyim vasıtasıyla, medyanın bir baskılama ve manipüle aparatı olarak kullanılamamasını sağlayacak bir farkındalık oluşturmak amaçlanır. Zira her türlü özgürlüğün, etkili ve güçlü bir biçimde örgütlenmiş bir grup tarafından tahrip edilememesini sağlamak, özgür bir yaşamı olanaklı hale getirmek isteyen tüm düşünürlerin başlıca gayeleri arasında yer almalıdır.

2. Baskılama ve Manipülasyon Aracı Olarak Medya ve Terör

Bireylerin özgürce bir yaşam sürdürebilecekleri bir topluma olanaklar sağlamayı öncelikli amaç olarak belirleyen bir politik sistemde, belirli gurupların kişi ve toplumu manipüle ederek, kanaatlerini belirleyebilmelerine izin vermeyecek bir hukuk sisteminin mevcudiyeti son derece önemlidir. Zira korkuların ve kaygıların egemen olduğu bir politik alanın manipüle edilebilir hale getirilmesi son derece kolaydır. Bu nedenle de kendi öznel amacını gerçekleştirmeyi arzulayan kişi ve gurupların, diğer kişileri ve toplumu manipüle edebilmek için kullandıkları başlıca yöntem, korkuların ve kaygıların insanları

tutum ve davranışlarını belirlediği bir atmosfer tesis etmektir. Bunun için kullanılabilir başlıca aparatlardan biri medyadır.

Toplumdaki korku ve kaygıları arttırarak, kişilerin, gurupların ve toplumun kanaatlerini belirleyecek bir ayrıcalık elde ederek politik ve ekonomik avantajlar elde etmek mümkündür. Bunun için gazeteler ve haber kanallarının etkin kullanımı gerekir. Joseph Pulitzer ve William Randolph Hearst’ın 1890’lı yıllar boyunca yalan haberler ile sansasyonlar yaratarak gazetelerinin satış rakamlarını artırmaları, toplumsal korku ve kaygıları körükleyerek ekonomik avantajlar elde etmenin başlıca örnekleri arasındadır. Pulitzer’in “New York World”ün, Hearst’ın ise “New York Journal”ın satışlarını arttırmak için yayımladıkları sansasyonel haberler 1898’de İspanya-Amerika Savaşı’nın yaşanmasına yol açan süreçleri doğrudan etkilemiştir. Bu haberler vasıtasıyla bir yandan Birleşik Devletler vatandaşlarının öfkeleri kabartılırken, diğer yandan savaşa karşı olanlar baskı altına alınabilmiştir. Tarihe “Sarı Gazetecilik” olarak geçen yalana ve sansasyona dayanarak toplumun manipüle edildiği uygulamalara sıklıkta rastlanmıştır. Medyanın sahip olduğu olanakların, toplumu bilgilendirmek amacıyla değil, fakat belirli bir gurubun toplumu manipüle etmesi için kullanılmasının, gerek demokrasiyi, gerekse tüm özgürlükleri tehlikeye atması kaçınılmazdır.

Benzer bir “Sarı Gazetecilik” uygulaması, 12 Haziran 2007 tarihinde Ümraniye’de bir gecekonuda ele geçirilen 27 el bombası, TNT kalıpları ve füyelerinin ele geçirilmesi ile başlatılan “Ergenekon Operasyonu”nun, “FETÖ” ile irtibatlı medya organları eliyle yönlendirilmesinde de gözlenmektedir. “Ergenekon Operasyonu”nu çok sayıda hukuksuzluğu içermiş olmasına rağmen, başta “Taraf Gazetesi” olmak üzere “Zaman Gazetesi” ve “Samanyolu Televizyonu” tarafından sistemli bir biçimde desteklenmiştir. Hatta “Ergenekon Operasyonu”nun tamamen “FETÖ”ye ait bu medya organlarının yönlendirmesiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. 2007 yılından itibaren “Ergenekon Operasyonu”na yönelik her türlü eleştiri “FETÖ”ye yakın yayın organları ve gazeteciler tarafından itibarsızlaştırılarak baskı altına alınmışlardır.

2007 yılından itibaren giderek artan “FETÖ”nün bürokrasiye yönelik operasyonları, esasen, kendi mensuplarının güvenlik ve yargı bürokrasisinde önemli makamlara gelmelerini sağlamayı hedeflemiştir. Terör örgütü mensuplarının devlet bürokrasisinde yükselmelerini sağlayan bu operasyonlar “FETÖ”ye yakın yayın organları ve gazeteciler tarafından sistemli bir biçimde perdelenmiştir. Bunun en tipik örneği Avcı tarafında yazılan “Haliç’te Yaşayan Simonların Dün Devlet Bugün Cemaat”⁵ başlıklı kitaba yönelik medya

5 Hanefi Avcı, *Haliç’te Yaşayan Simonlar: Dün Devlet Bugün Cemaat*, Ankara: Angora Yayınları, 2010.

yer alan yorumlarda görülmektedir. Avcı, bu eserin ilk bölümünü kendi anılarına ayırdığı halde, ikinci bölümünü “FETÖ”nün güvenlik ve yargı bürokrasisindeki elemanları vasıtasıyla gerçekleştirdiği faaliyetlere ayırmıştır. Avcı’ya göre⁶ devletin önemli kurumları ve bürokratları, “FETÖ”nün Kozanlı Ömer kod adlı Osman Hilmi Özdil gibi sivil elemanlarının talimatlarıyla hareket etmişlerdir. Bu iddia bir hukuk devleti için son derece vahimdir. Hukuka dayalı bir devletin tesis edilerek kişilerin ekonomik ve politik özgürlüklerinin güvence altına alınması hukuksuz uygulamaların ortadan kaldırılmasını gerektirdiği halde, yurttaşların terör örgütü elemanlarının yönetimine girmiş bürokratların belirleyici hale geldiği bir devletin egemenliğine tabi hale gelmeleri kabul edilemez. Bu ve benzeri iddiaların dikkatle değerlendirilmesi gerekirken, belirli gazetelerin ve gazetecilerin Avcı’yı itibarsızlaştırmaya yönelik yazıları alelacele kaleme almalarının sadece düşüncesizlik ve bilgisizlikle açıklanması mümkün değildir.

Dini nitelikleri belirleyici olan bir topluluk biçiminde gelişen FETÖ, iktidar olup tahakküm ve kontrol etme arzusu duydukça, hukuk sınırlarından muaf bir biçimde faaliyetlerde bulunmuştur. Bu faaliyetlerini hukuk ve güvenlik bürokrasisindeki aparatları ile sahip olduğu medya kuruluşlarını belirli toplumsal aktörler etkisizleştirmeye yönelik çalıştırarak gerçekleştirir. Burada FETÖ, doğru eylemlerde bulunmaktan ziyade, hedefine ulaşmayı başlıca amaç edindiğinden, her türlü aparatın sınırsız bir biçimde kullanılması kendiliğinden gerçekleşir. Bu anlamda “FETÖ”nün rakiplerine yönelik tüm operasyonlarında görüldüğü gibi, kişilerin itibarsızlaştırılmasıyla söylem ve eylemlerinin önemsiz hale getirilmesi başlıca yöntem haline gelmiştir. Bu durum FETÖ’nün, Sufizm’den tamamen farklı bir biçimde yeryüzünde egemen hale gelerek diğer insan ve faktörlerin davranışlarını ve hareketlerini kontrol altına almayı başlıca amaç haline getiren teolojisinden kaynaklanır. Bu teoloji FETÖ’nün elde ettiği hukuk kurumlarından, medyaya kadar her türlü olanağı iktidar elde etmesini sağlayan sıradan araçlara dönüştürmesine yol açar.

3. “Dink Suikastı” ve Sonrası: Politik Alanın Yeniden İnşa Çabası

Soğuk Savaş Dönemi boyunca gerek NATO üyesi ülkelerde, gerekse Varşova Paktı’nı oluşturan ülkelerde devleti kontrol eden bürokratik yapılar tesis edildi. Bu sayede hem ABD, hem de SSCB, müttefiklerini kontrol edebilecek olanaklar edindiler. Türkiye’de “Derin Devlet” olarak adlandırılan bu bürokratik yapılar, Soğuk Savaşın kutuplarını oluşturan merkez ülkeler lehine, demok-

6 Hanefi Avcı, *a.g.e.*, s. 558.

ratik karar olma süreçlerini manipüle edilmesini sağladılar. Türkiye özelinde, yaklaşık her on yılda bir düzenlenen darbeler vasıtasıyla modern politikanın vazgeçilmez gerekliliği olan “halk iradesinin yönetime yansması” sürekli olarak engellendi. Bu sayede NATO üyesi ülkelerdeki politik aktörlerin kimler olabileceği, harici güç odakları tarafından belirlenmeye başladı. Modern politikanın başlıca ilkesi “sadece halk iradesine dayalı hükümetlerin meşruluk edebileceği” olduğu halde, Soğuk Savaş koşullarında oluşan iki kutuplu dünyada belirleyici hale gelen ABD ve SSCB, diğer ülkelerin egemenliklerini kontrol altına alarak, halk iradesinin yönetime yansmasını sistemli bir biçimde engellemişlerdir.

FETÖ'nün eski üyelerinden Latif Erdoğan'ın belirttiğine göre, 1971 yılında dönemin MİT müsteşarı Fuat Doğu Gülen'e bir örgüt kurması talebinde bulunmuştur.⁷ Doğu'nun Türkiye Cumhuriyeti Devleti içinde oluşturulan paralel “Gladio” yapılarının tesis edilmelerine önemli katkılar sağladığı dikkate alınırsa, başından itibaren FETÖ'nün alternatif bir paralel yapı olarak kurduğunun düşünülebilir. Bu tür yapılar, tesis edilmiş demokratik sistemi ve demokratik karar alma süreçlerini manipüle edecek aparatlar kullanırlar. Bu aparatlar, politik propaganda taktiklerinden, toplumsal etkileri olacak bir biçimde seçilen belirli hedeflere yönelik cinayetlere kadar geniş bir skalada yer alırlar. Bu sayede demokratik karar alma süreçleri meşru olmayan çeşitli yapıların etkilerine tabi hale getirilerek kontrol altına alınırlar. Ayrıca, bu aparatlar sayesinde, çeşitli politik gurup ve hareketler politikanın dışına itilerek gayrimeşru hale getirilebilirler. Bu aparatların sıklıkla kullanılması, “uluslararası sistem”in belirli ülkelerde tesis edilen “Gladio”lar vasıtasıyla ülke-rarasında koordinasyon sağlanması sayesinde tesis edilmeye çalışılmasının bir sonucu olarak ortaya çıkarlar. Bu durum özgürlükçü politik hareketlerin ve serbest piyasanın gelişmesini engeller. Ayrıca başarılı bir şekilde gerçekleştirilen ve Türkiye’de “ilk postmodern darbe” olarak adlandırılan 1997 darbesinin⁸ politik ve ekonomik sonuçlarının oluşturduğu koşullar, bürokratik yapıların, hukuk ile değil, fakat gayrimeşru operasyonlar ile kontrol altına alındığı bir politik sistemin egemen hale gelmesine yol açarlar.

NATO üyesi İtalya ve Türkiye gibi ülkelerde Soğuk Savaş boyunca kurumsallaştırılan ve farklı özellikler arz edebilen “Gladio”ların başlıca yeteneği, politikayı cinayetler işlemek ya da darbeler organize etmek suretiyle yönlendirmektir. Bu sayede gayrimeşru hale getirilen ya da korkutulan kimi politik aktörlerin etkinlikleri ve etki sahaları zayıflatılırken, diğerlerinin ön

7 *Takvim Gazetesi*, <http://www.takvim.com.tr>, 08.08.2016.

8 Zürcher, *a.g.e.*, s. 302.

plana çıkmaları sağlanır. Bu anlamda FETÖ'nün bir tür "Gladio" yapılanması olarak uzun yıllar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bürokratik yapısı içinde teşkilatlandırıldığını düşünmek mümkündür. Zira FETÖ, Soğuk Savaş dönemi boyunca gerek Türkiye'deki istihbarat birimlerinin gerekse farklı politik görüşlerden gelen politikacıların desteği ile gelişmiştir. Ayrıca 21 Mart 1999 tarihinden beri ABD'nin Pensilvanya eyaletinde yaşayan örgüt lideri Fethullah Gülen'in, işlediği tüm suçlara rağmen faaliyetlerine rahatça devam edebilmesi dikkat çekicidir.

Bu çerçevede "Dink Suikastı" değerlendirdiğinde, kamuoyunu manipüle etmeye yönelik bir tür "Gladio" operasyonu olarak değerlendirilmesi mümkündür. "Dink Suikastı" hakkında düzenlenen üçüncü iddianamede FETÖ'nün yöneticisi Fethullah Gülen'in, eski savcı Zekeriya Öz'ün, Zaman Gazetesi yayın yönetmeni Ekrem Dumanlının ve jandarma görevlilerinin de aralarında bulunduğu 51 şüpheli yer almaktadır. Yine bu iddianameye göre FETÖ, suikastın planlanmasında ve uygulanmasında aktif rol oynamıştır. Bu iddianamede, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra görevden uzaklaştırılan FETÖ'nün gerek Jandarma gerekse Polis olarak görev yapan üyelerinin suikastın her aşamasında aktif faaliyet gösterdikleri iddia edilmektedir. Bu iddialar, suikastın ardından FETÖ'ye bağlı medya kuruluşlarının yaptıkları yayınlar ile birlikte değerlendirildiğinde doğruluk kazanmaktadır. Gerçekten de "Dink Suikastı"nın, daha sonra yine FETÖ üyesi hâkim ve savcılar tarafından sürdürülen "Ergenekon Davaları"na meşruluk kazandırılmak için gerçekleştirilmiş olduğunu düşünmek mümkündür. İşlenen bu cinayet ile çeşitli kesimlerden çok sayıda kişinin irtibatlandırılmasıyla hızla geliştirilen Ergenekon Soruşturmaları sayesinde FETÖ elemanlarının bürokratik kadrolarda hızla yükselmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

"15 Temmuz Darbe Girişimi"nden sonra Türk Ordusu'ndaki önemli görevlere FETÖ mensuplarının getirilmesi için düzenlendiği açıkça ortaya çıkan "Ergenekon Davaları" (bu dava "10 Temmuz 2008 gün ve 1536/2007 numaralı soruşturma evrakı üzerinden 623/2008 sayılı iddianamenin kabulüyle başlamıştı"⁹ suikastın ardından 12 Haziran 2007 tarihinde başlatılmıştır. Devletteki kadrolarının önemli görevlere getirerek gayrimeşru yollardan iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan FETÖ'ye mensup aralarında Zekeriya Öz'ün de bulunduğu üç İstanbul Cumhuriyet savcısı tarafında düzenlenen Ergenekon Davaları 10 Temmuz 2008 tarihinde 1536/2007 numaralı soruşturma evrakı üzerinden 623/2008 sayılı iddianamenin kabulüyle başlamıştır. FETÖ mensubu polisler tarafından düzenlenen sahte deliller vasıtasıyla, örgüte muhalif

9 Yeni Şafak Gazetesi, <http://www.yenisafak.com>, 07.01.2009.

herkesi içerecek bir biçimde yayılan “Ergenekon Davaları”nın her şeye rağmen meşruluk elde edebilmesini sağlamak için düzenlenen “Dink Suikastı”, arzu edilen kamuoyunun tesisi edilebilmesi amacıyla yoğun bir biçimde kullanılmıştır.

Üçüncü “Dink Suikastı” iddianamesinde FETÖ mensubu polislerin cinayet inşaa sürecinde faal olduklarına dair önemli iddialar mevcuttur. Gerçekten de 2007 yılının başından itibaren FETÖ’nün politik alanı sadece kendi etki alanındaki kişi, grup ve örgütlerin etkinlik gerçekleştirebilmesine izin verecek bir biçimde yapılandırmaya yönelik faaliyetlerinde hızlı bir artış gözlenmektedir. Bunun için, “FETÖ,” başta “Taraf Gazetesi” olmak üzere elindeki tüm medya aparatlarını yoğun bir biçimde kullanmak suretiyle, kendisine karşı koyabilecek politik yapılanmaları gayrimeşru hale getirmek suretiyle tüm iktidarı kontrolü altına almaya çalışmıştır. Bu sayede politik alanı kendi gücünü tahkim edecek bir biçimde yeniden inşa etmeyi amaçlamıştır. Bunun için kimlerin politik etkinlikte bulunabileceğini belirleme ayrıcalığını kendisine tabi olan hukuk bürokratları ve medya araçları vasıtasıyla elde etmek için çabalamıştır.

4. “15 Temmuz”un Öncesi ve Sonrası

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren giderek artan bir biçimde ulus-devletler birbirleriyle entegre olarak koordineli hale gelmeye başlamışlardır. Bu sayede tesis edilen “dünya sistemi,” ulusal ekonomilerin birbirlerine entegre olmalarıyla meydana gelmiştir. Bu süreçte yaşanan dünya savaşları ve benzeri krizler dünya sisteminin yeniden revize edilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu nedenle ulusların, dünya sistemine uyumlu nitelikler edinmesini sağlayacak politikalar geliştirmeleri önem arz etmeye başlamıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin dünya sistemiyle uyumsuz politikalar izlemeye başladıkları koşullarda, uluslarüstü politik yapılar bu ülkelerin askeri bürokrasileriyle koordineli gerçekleştirdikleri operasyonlarla vuku bulan darbelerin yaşanması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu anlamda gerek Güney Amerika ülkelerinde gerekse Yunanistan ve Türkiye gibi NATO üyesi ülkelerde gerçekleşen askeri darbeler, uluslarüstü örgütlerin, dünya sistemiyle uyumlu politikalar izleyen ülkelerin içişlerine müdahaleleri olarak anlaşılabilir.

2016 yılında Türkiye’de gerçekleşen “15 Temmuz Darbe Girişimi” de, uluslarüstü politik yapıların Türkiye’ye, uzun yıllar Türk bürokrasisinde örgütlenmiş FETÖ vasıtasıyla müdahalesi olarak anlaşılmalıdır. Bunun için seçimle iktidara gelmiş AK Parti hükümetlerinin ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın itibarsızlaştırılması ve gayri meşru hale getirilmesi için

CNN ve BBC gibi uluslararası yayın kuruluşları, FETÖ'ye bağlı medya kuruluşlarının yayın politikalarına paralel yayınlar gerçekleştirmişlerdir. Bu durum FETÖ'nün 2014 yılının sonundan itibaren uluslararası bir halkla ilişkiler kampanyasıyla AK Parti hükümetini gayrimeşru hale getirmek için kapsamlı bir atılımda bulunmuş olmasının bir sonucudur. Bu süreçte Türkiye'nin politikalarını kendi politikalarıyla koordineli hale getirmek isteyen uluslararası politik yapılar ile FETÖ arasında bir tür simbiyozun ortaya çıkması dikkat çekicidir.

Her ne kadar, FETÖ uzun yıllardır Türk Ordusu içinde örgütleniyor olsa da, uluslararası politik yapılar tarafından kabul görerek bir askeri darbe ile iktidarı ele geçirmek için atılımda bulunması, uluslararası gelişmelerin bir neticesi biçiminde vuku bulmuş görünmektedir. "Arap Baharı" sonrasında Mısır ve Suriye'de yaşananlar, Ortadoğu'da güç ve egemenlik savaşlarının artmasına neden olmuştur. Rusya ve ABD'nin doğrudan Suriye'ye müdahale etmesiyle neticelenen süreçte, uluslararası politik yapıların Türkiye'nin Ortadoğu politikalarını bir askeri darbe ile yönlendirme seçeneğini gündemlerine almalarına neden olmuştur. Bu sayede FETÖ, Türkiye'nin Ortadoğu politikalarında kapsamlı bir değişime gitme vaadiyle gerçekleştirilecek Askeri Darbe'nin "ihale"sini alabilmiştir.

"Dünya sistemi," yirmi birinci yüzyılın başından itibaren, yeryüzünün kontrol altına alınması zorlaştıkça, ulus devletleri kendi vekilleri haline getirerek egemenliğini sağlamaya başlamıştır. Uluslararası politik yapılar bunu, alternatif söylem ve politikaları dile getiren politik hareketleri gayri meşru hale getirerek, kendi vekillerini iktidara getirmek suretiyle gerçekleştirir. Bunun en tipik örneği 3 Temmuz 2013'te Mısır'da gerçekleşen askeri darbedir. Bu darbe ile dünya sistemi ile koordineli hareket etmeyen Muhammed Mürsî'yi devrilmiş ve General Abdülfettah el-Sisi iktidara gelmiştir. Bu operasyonun bir benzerini Türkiye'de gerçekleştirmek için girişilen "15 Temmuz Darbe Girişimi," esas olarak sosyal hiçbir tabanı olmadığı için başarısızlıkla noktalanmıştır.

Kırk yıla yakın bir süredir özellikle devlet bürokrasisinde kadrolaşmayı amaçlayan "FETÖ," uluslararası gelişmelerin sağladığı olanaklardan faydalanma imkânı elde ettiğinde iktidarı tamamen kontrolü altına almak için 15 Temmuz'da kapsamlı bir atılımda bulunmuştur. ABD'nin Ortadoğu politikalarıyla Türkiye'nin hedef ve çıkarlarının birbirlerine karşıt hale gelmelerinden istifade etmeyi arzulayan "FETÖ," uluslararası medya kuruluşlarının ve uluslararası politik yapıların desteği ile "15 Temmuz Darbe Girişimi"ni organize etmiştir. Ancak, toplumsal tabanı ve politik meşruluğu olmayan "FETÖ",

sivil vatandaşların keskin bir karşı koyuşuyla yüzleşmek zorunda kalmıştır. “FETÖ,” devlet bürokrasisinde güçlü olduğu halde, politik meşruluğun asli dayanağı olan halk desteğinden mahrum olduğundan dolayı, “15 Temmuz Darbe Girişimi” başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu durum toplumların yirminci yüzyılda olduğu gibi medya vasıtasıyla kolaylıkla manipüle edilemediğini göstermektedir.

“15 Temmuz Darbe Girişimi”nin başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra “kurulu düzeni” temsil eden uluslarüstü yapıların bu teröre ve hukuksuz güç kullanımına sessiz kalmaları dikkat çekicidir. Darbe’nin uluslararası bağlantılarını da ifşa eden bu sessizlik, başarısızlıkla sonuçlanmasına hazırlıksız olduğunu da göstermektedir. Farklı politik görüşlerden çok sayıda vatandaşın karşı koyuşuyla engellenen darbe girişiminin meşruluk kazanmasını sağlamak için uzun süredir hazırlanan uluslararası kamuoyuna yönelik çalışmaların 15 Temmuz sonrasında da devam ettiği gözlenmektedir. Bu sayede Türkiye’nin politikalarını manipüle ederek, kendi çıkar ve ilgilerine tabi hale getirmeyi amaçlayan uluslarüstü politik yapılar, uluslararası yayın yapan medya kuruluşlarını “algıları” biçimlendirmek için yoğun bir biçimde kullanmıştır. Bu bir yandan kamuoyunun sağlıklı ve doğru bilgi almasını engellerken, diğer yandan medyanın güvenilirliğini önemli oranda zayıflatmaktadır. Hâlbuki modern demokrasi ve karar alma süreçleri kişilerin medya tarafından sağlıklı bilgilendirilmesini gerektirir. Politik iktidarı elinde bulunduran uluslarüstü yapıların medyayı bir tür politik aparat olarak yoğun bir biçimde kullanmaları istikrarlı ve barışçıl bir dünya düzeninin tesis edilebilmesini olanaksız hale getirir.

5. Sonuç

Çağımızda demokratik bir sistemin tesis edilemediği pek çok ülkede insanların önemli bir bölümü, sorunlarının çözüme kovuşturulabilmesi için, batılı anlamda bir demokrasiye ihtiyaç duyduklarını düşünmektedir.¹⁰ Ancak, ideal bir politik sistemin tesis edilebilmesi için, ayrıca, gücün de hukuk ile en iyi bir biçimde sınırlandırılması gerekir. Zira tüm politik ve ekonomik unsurların birbirleriyle bağlantılı hale geldiği çağımız koşullarında, gücün etki alanı hızla genişlemektedir. Çağımızın iletişim çağı biçiminde nitelendirildiği düşünülecek olursa, medya önemli ve etkili bir güç unsuru haline gelmiştir. Demek ki medyanın, toplumu manipüle etme gücü dikkate alınarak, hukuk ve meslek ilkeleriyle sınırlandırılması gerekir. Aksi hale, iletişim araçlarını 1925-33 yılları arasında etkin bir biçimde kullanarak iktidara gelen Nazi Par-

¹⁰ Lewis, *a.g.e.*, s. 53.

tisi örneğinde deneyimlendiği gibi, belirli politik hareketler kamuoyunu, zihinleri ve alguları inşa ederek, bireylerin öznel çıkarları aleyhine olmak üzere, kendi iktidarlarını gayrimeşru bir biçimde genişletme olanağı edinirler. Bu durumun, devlet ve toplumsal guruplar gibi devasa yapılar karşısında son derece güçsüz olan bireylerin iradesiz kalmalarına yol açması kaçınılmazdır. Zira devletin ve politik hareketlerin etki sahası ve ömürleri daha uzun olduğundan, bireylerin inşa edilmiş verili algı, koşul ve kavrayışların esiri hale getirilmesi koladır. Bu nedenle, bireysel özgürlüklerin korunarak kişilerin kendi ilgi ve çıkarlarını muhafaza edebilmeleri için medyanın manipülatif bir araç olarak kullanılmasını sınırlandıran önlemler alınması zaruridir.

Medyanın manipülatif bir araç olarak etkin bir biçimde kullanıldığı başlıca örneklerden biri, “Dink Suikastı”ndan “15 Temmuz Darbe Girişimi”ne kadar FETÖ’nün elinde bulunan medya araçları vasıtasıyla, Türkiye kamuoyunu ve gündemini belirleyebilmiş olmasıdır. Bu süreçte “FETÖ,” elindeki medya araçları ile hukuk ve güvenlik bürokrasisindeki elemanlarını koordineli bir biçimde çalıştırarak politik alanı etkinliklerini belirleyici hale getirecek bir biçimde yeniden inşa etmeye çalışmıştır. “Dink Suikastı”nı politik alandaki rakiplerini gayrimeşru hale getirip kendi etkinlik sahasını genişletmek için kullanan “FETÖ,” “15 Temmuz Darbe Girişimi”nin öncesi ve sonrasında seçimle gelerek politik iktidarı meşru bir biçimde yönetme hakkı edinen hükümeti ve Cumhurbaşkanı’nı devirebilmek için medyayı etkin bir biçimde kullanmıştır.

Şener, “FETÖ”nün Türkiye toplumunda herkesin korktuğu bir güç haline geldiğine dikkat çekmektedir.¹¹ Gerçekten de hukukun ve medyanın insanları itibarsızlaştırmak için sınır tanımaksızın kullanılması kişilerin güvenlik kaygılarını arttıran bir olgudur. Ocak 2007’den Temmuz 2016’ya kadar Türkiye’de politikayı manipüle etmek için gerek medyanın gerekse hukukun, dini bir “kült”e mutlak bağlılık gösteren kişiler tarafından sınırsızca kullanılması, bireysel özgürlükleri önemli oranda zayıflama tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Yaşamın sürdürüldüğü tüm alanların medya ve hukuk gücünü manipülatif bir araç biçiminde sınırsızca kullanan bir dini gurup tarafından inşa edildiği koşullarda, bireysel özgürlüklerden bahsetmenin olanağı kalmadığı gibi, kişilerin etkinliklerde bulunarak inşa ettikleri varlıklarını da tehlikeye atar. Zira bağlı bulunduğu dini “kült”ün belirlediği amaçlar doğrultusunda her şeyi araçsallaştırabilen kişilerden teşekkül etmiş bir politik ya da dini hareketin, yaşam üzerinde belirleyici olduğu ve daha fazla iktidar elde etmek

11 Nedim Şener, *Ergenekon Belgelerinde Fethullah Gülen ve Cemaat*, İstanbul: Destek Yayınevi, 2010, s. 16.

için sınır tanımaksızın hareket ettiği koşullarda her şeyin tek biçimli hale getirilerek yokluğa mahkûm edilmesi kaçınılmaz hale gelir.

Kaynaklar

- Avcı, Hanefi, *Haliç'te Yaşayan Simonlar: Dün Devlet Bugün Cemaat*, Ankara: Angora Yayınları, 2010.
- Kalkan, Buğra, “Çoğulculuk Problemi ve Fetö: Olsoncu Bir Analiz”, *Liberal Düşünce*, Sayı 83, 2016, ss. 51-74.
- Lewis, Bernard, *Demokrasinin Türkiye Serüveni*, çev.: Hamdi Aydoğan & Esra Ermert, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Şener, Nedim, *Ergenekon Belgelerinde Fethullah Gülen ve Cemaat*, İstanbul: Destek Yayınevi, 2010.
- Takvim Gazetesi*, <http://www.takvim.com.tr>, 08.08.2016.
- Uzun, Sabri, *İN: Baykal Kaseti, Dink Cinayeti ve Diğer Komplolar*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2015.
- Yeni Şafak Gazetesi*, <http://www.yenisafak.com>, 07.01.2009.
- Zürcher, Erik Jan, *Turkey: A Modern History*, London & New York: I.B.Tauris & Co Ltd, 2004.